

ARBEIDSRETEN

Lønn. Lønnsreduksjon som følge av endrede arbeidsoppgaver

En flygeleder som hadde blitt erklært medisinsk uskikket til oppgaver som operativ flygeleder, hadde påklaget vedtaket. Vedkommende hadde i mellomtiden blitt overført til stilling som ikke krevde flygelederkompetanse. Spørsmålet i saken var om vedkommende hadde krav på full lønn som flygeleder frem til det forelå vedtak i klagesaken. Særavtale mellom Avinor AS og Norsk Flygelederforening ga blant annet rett til å behold 90 prosent av lønn som flygeleder etter at en flygeleder hadde blitt «erklært endelig medisinsk uskikket». Sammenhengen mellom særavtalen og overenskomstens lønnsbestemmelser for flygeledere, tilsa at særavtalen ikke regulerte retten til lønn i perioden frem til det forelå endelig vedtak, det vil si at klagefristen hadde utløpt eller klagesaken var avgjort. Dette betød på den ene siden at særavtalen ikke ga grunnlag for å sette vedkommende ned i lønn før vilkårene i § 3 var oppfylt. På den andre siden ga den heller ikke flygelederen krav på å beholde full lønn før vilkårene i § 3 er oppfylt. Hvorvidt overenskomsten åpnet for å praktisere 90 prosent lønn i tilfeller hvor en flygeleder kun hadde arbeidsoppgaver som ikke krevde flygelederkompetanse, lå utenfor rammen for saken, som var begrenset til spørsmålet om særavtalen § 3 ga rett til full lønn. I en slik situasjon måtte de saksøkte frifinnes.

**Dom 17. desember 2024 i
sak nr. 24/27, AR-2024-30**

**Norsk Flygelederforening (advokat Tore Lerheim) mot Arbeidsgiverforeningen
Spekter og Avinor Flysikring AS (advokat Tarjei Thorkildsen).**

Dommere: Tron Løkken Sundet, Eli Mette Jarbo, Marianne Jenum Hotvedt, Tor-Arne Solbakken, Randi Johanne Løvland, Roger Hansen og Lars Haukaas

- (1) Saken gjelder spørsmål om rett til full lønn til flygeleder som ikke har fått fornyet legeattest, frem til det foreligger endelig erklæring om at vedkommende er medisinsk uskikket til tjeneste som flygeleder, jf. særavtale om medisinsk uskikkethet mellom Avinor Flysikring AS og Norsk Flygelederforening (NFF).
- (2) Partene er bundet av Flygelederveroverenskomsten mellom NFF og Arbeidsgiverforeningen Spekter (Spekter). Bestemmelser om lønnssystem er inntatt i overenskomsten del B § 2. Lønn for flygeledere i stillinger med krav til flygelederkompetanse reguleres av § 2.1, som har inndelinger i lønnsgrupper og

med henvisninger til særskilte vedlegg med lønnstabeller. Overenskomsten § 2.2 gjelder flygeledere med såkalte administrative stillinger, det vil si stillinger uten krav til flygelederkompetanse. Disse flygelederne har individuell lønnsfastsettelse med utgangspunkt i tariffestede kriterier. De sentrale delene av disse bestemmelsene lyder:

«2.1 Lønn for flygeledere i stillinger med krav til flygelederkompetanse

Årslønn – se vedlegg 1 ...

Funksjonstillegg – se vedlegg 2 ...

Innplassering i lønnstabell

Innplassering på lønnstrinn i den aktuelle gruppe skjer med bakgrunn i den enkelte flygeleders lønnsansiennitet. ...

2.2 Individuell lønnsvurdering

For de av NFFs medlemmer som har individuell lønnsvurdering skal disse være basert på lønns-/prestasjonssamtaler der bl.a. følgende kriterier benyttes:

Arbeids- og ansvarsområde

Jobbutførelse

Anvendt kompetanse.»

(3) Partene er også bundet av særavtale om medisinsk uskikkethet. Den første avtalen om medisinsk uskikkethet ble inngått i 1983. Den gjeldende avtalen ble inngått i 2012 og har deretter blitt prolongert. Avtalen ble opprinnelig inngått med Avinor AS, men gjelder nå for Avinor Flysikring AS, som er et heleid datterselskap av Avinor AS.

(4) Særavtalen §§ 2 og 3 lyder:

«§ 2 - Generelle bestemmelser

Arbeidstaker som i medhold av forskrift blir erklært medisinsk uskikket til operativ flygeledertjeneste skal tilbys annet meningsfylt arbeid, primært ved vedkommende flygekontrollenhet, eller annen tjenesteenhet i lufttrafikkjenesten, alternativt i Avinor for øvrig.

Arbeidstaker overføres til arbeid på dagtid, med mindre arbeidet av tjenestemessige årsaker må legges opp som skiftarbeid.

Arbeidstakere som nevnt ovenfor, og som går over i andre stillinger i Avinor AS kan, om de ønsker det, beholde sin tidligere tittel.

§ 3 - Økonomiske betingelser

Arbeidstakere som blir erklært endelig medisinsk uskikket skal oppebære 90% av total lønn, dvs. grunnlønn, kompensasjon for ubekvem arbeidstid samt stabiliseringstillegget fra det tidspunkt kjennelse om medisinsk uskikkethet ble truffet.

Arbeidstakere som er 51 år eller mer når kjennelsen blir truffet, tilkommer i tillegg et beløp tilsvarende en prosentvis del av total lønn. Dette beløpet beregnes på grunnlag av total lønn og utgjør 2% pr tjenesteår, maksimalt i 5 år fra fylte 51 år.

Merknad: Dersom avtaleverket reforhandles og kompensasjon for ubekvem arbeidstid og stabiliseringstillegg bortfaller, vil utbetalingene i henhold til denne avtale reduseres tilsvarende.

Arbeidstakere som blir erklært endelig medisinsk uskikket, og som følge derav må slutte i Avinor AS, tilstås lønn i samsvar med første og andre ledd ovenfor i 2 år fra det tidspunkt vedtak om endelig medisinsk uskikkethet er fattet.»

(5) **Sakens bakgrunn**

- (6) Den som skal arbeide som operativ flygeleder, må ha flygeledersertifikat, såkalt Air Traffic Controller Licence/ATCO licence. Luftfartstilsynet er ansvarlig myndighet for utstedelse og fornying av flygeledersertifikater.
- (7) Sertifikatet krever blant annet at flygelederen tilfredsstiller de medisinske kravene for legeattest klasse 3 som følger av bestemmelser i forskrift om utdanning og sertifisering av flygeledere av 17. juni 2016 nr. 710, jf. forordning 2015/340 av 20. februar 2015 om fastsettelse av tekniske krav og administrative fremgangsmåter for sertifikater og attester for flygeledere.
- (8) En legeattest klasse 3 må fornyes jevnlig. Fornyelse skjer ved at den enkelte flygeleder gjennomfører nødvendige medisinske undersøkelser hos en sertifisert flylege.
- (9) Resultatet fra undersøkelsen blir registrert i en såkalt Assessment Decision. Dersom flylegen vurderer at flygelederen ikke oppfyller de medisinske kravene, vil dette fremkomme av den skriftlige medisinske vurderingen. På bakgrunn av denne vurderingen treffer Luftfartstilsynet vedtak om fornyelse eller avslag på legeattest klasse 3. Tilsynets vedtak kan påklages, jf. flygelederforskriften § 9 andre ledd.
- (10) Bakgrunnen for tvisten er Luftfartstilsynets vedtak fra januar 2023 om avslag på legeattest klasse 3 for en flygeleder ved Harstad/Narvik lufthavn, Evenes. Flygelederen har klaget over vedtaket. Klagebehandlingen har tatt lang tid.
- (11) I påvente av avgjørelse i klagesaken inngikk partene 12. juni 2023 en avtale der flygelederen midlertidig ble innvilget permisjon fra stillingen som operativ flygeleder i tidsrommet 1. august til 31. desember 2023. I denne perioden skulle han arbeide som simulatoroperatør på Værnes. Dette er en stilling som ikke krever flygelederkompetanse. I henhold til den individuelle avtalen som gjaldt for tidsrommet august–desember skulle han ha «samme lønn som i sin hovedstilling», det vil si som operativ flygeleder.

- (12) Det viste seg etter hvert at klagesaken ikke ville bli ferdigbehandlet i 2023. Flygelederen fikk 30. november 2023 tilbud om forlengelse av den midlertidige avtalen frem 30. juni 2024. Avinor Flysikring AS opplyste imidlertid at det i henhold til avtalen av 12. juni 2023 ved en feil ble gitt full lønn som operativ flygeleder, og at dette ville bli justert til 90 prosent flygelederlønn. I e-post 30. november 2023 fra Avinor AS til flygelederen, heter det:

«Med henvisning til avtale av 12. juni 2023 pkt. 4 Lønn, ser vi i ettertid at lønnsvilkår oppgitt er feil i henhold til gjeldende avtaleverk (særavtale om medisinsk uskikkethet inngått mellom Avinor Flysikring og NFF § 3). ... I henhold til særavtalen § 3 skulle din lønn vært 90% av total lønn (dvs. grunnlønn, kompensasjon for ubekvem arbeidstid samt stabiliseringstillegg (nå personlig tillegg se vårt brev av 28. februar 2022)). Vi kommer ikke til å kreve for mye utbetalt lønn tilbakebetalt, men i tilbud om forlengelse av avtalen om midlertidig stilling ved Simulator- og kompetansesenteret vil særavtalen bli lagt til grunn (90% av total lønn).»

- (13) Styreleder i NFF, Robert Gjønnes, bestred i e-post 1. desember til Avinor AS at det var grunnlag for å sette flygelederen ned i lønn. I tilbakemelding fra Avinor AS i e-post 11. desember 2023 til Gjønnes heter det:

«Faktum er at [A] ikke oppfyller de medisinske kravene som følger av arbeidsavtalen for å jobbe som flygeleder. Det har ikke vært alternative oppgaver for [A] på Evenes. Siden [A] da ikke oppfyller sin del av arbeidsavtalen, er utgangspunktet at arbeidsgiver ikke har noen lønnsplikt overfor han. Normalt vil permisjon uten lønn i klageperioden være alternativet. I påvente av klagebehandlingen har vi imidlertid tilbudt [A] midlertidig arbeid som simulatoroperatør. Dette er en stilling som er lavere lønnet enn stillingen som flygeleder. Jeg har i min mail til [A] 30. november vist til at vi ved inngåelse av avtale 12. juni 2023 ved en feil tilbød han full lønn.»

- (14) Avtale i samsvar med Avinors krav ble inngått 12. desember 2023 for perioden 1. januar til 30. juni 2024.
- (15) Lønnsavtalen ble 7. juni 2024 forlenget til 31. desember 2024 med samme vilkår som i avtalen av 12. desember 2023, og deretter til 30. juni 2025. Klagesaken er ennå ikke avgjort.

(16) **Twisteforhandlingene**

- (17) Twisteforhandlinger mellom NFF og Avinor Flysikring AS ble gjennomført 28. februar 2024. I protokollen fra forhandlingene heter det:

«Bakgrunnen for saken er at det i forbindelse med håndteringen av en enkeltsak har kommet frem at partene har ulik forståelse av MedUsk-avtalen mht arbeidsgivers lønnsforpliktelser overfor flygeleder som blir erklært medisinsk uskikket til operativ flygeledertjeneste.

Norsk Flygelederforenings anførsler:

Norsk Flygelederforening (NFF) anfører at før medisinsk uskikkethet er avgjort med endelig virkning, innebærer MedUsk-avtalen at arbeidstaker skal tilbys annet meningsfylt arbeid, slik som angitt i avtalens § 2.

Så lenge det foreligger et påklaget vedtak er arbeidstaker ikke «erklært endelig medisinsk uskikket», jf. vilkåret i § 3 for når arbeidstaker må akseptere lønnsreduksjon til 90% av total lønn.

Frem til klagen er avgjort og det foreligger endelig vedtak/erklæring om permanent medisinsk uskikkethet, har avtalen blitt forstått og praktisert slik at flygelederen mottar full lønn. Dette har hele tiden vært intensjonen og formålet med disse bestemmelsene i MedUsk-avtalen. Dette bekreftes også gjennom den avtale som ble inngått i saken som har gitt foranledning til denne tvisten.

Først når det foreligger endelig vedtak/erklæring om permanent medisinsk uskikkethet skal det i medhold av § 3 foretas en reduksjon av total lønn til 90 %.

Avinor Flysikrings anførsler:

Særavtalen om medisinsk uskikkethet har til formål å regulere lønns- og arbeidsvilkår som ikke er regulert i overenskomsten.

Særavtalen regulerer økonomiske betingelser/lønnsvilkår når det foreligger et endelig vedtak om medisinsk uskikkethet.

Forut for endelig vedtak reguleres flygelederens lønn av overenskomsten del B.

I de tilfeller der arbeidsgiver tilrettelegger for annet arbeid/i stilling med krav til flygelederkompetanse avlønnes flygelederen etter lønnstabellene, jf. B-delen § 2.1. Overenskomsten del B regulerer ikke årslønn for tilrettelagt arbeid/stilling i de tilfeller der det ikke er stilt krav til flygelederkompetanse. Lønn i disse tilfellene fastsettes administrativt. Det er i overenskomsten regulert at man i disse tilfellene tilstås tillegg for ubekvem arbeidstid og overtidarbeid etter samme regler som andre arbeidstakere i tilsvarende stillinger.

Avinor Flysikring har fremholdt at flygelederen i den konkrete saken i tråd med arbeidsgivers forståelse skulle vært avlønnnet i henhold til gjeldende avlønning av simulatoroperatører. I påvente av klageorganets behandling har imidlertid arbeidsgiver tilbudt flygelederen tilsvarende avlønning som følger av særavtalen om medisinsk uskikkethet (90% lønn) - foreløpig frem til 30. juni 2024.

Arbeidsgiver har kartlagt saker hvor flygeledere har blitt erklært medisinsk uskikket i perioden 2006-2023. Arbeidsgiver kan ikke se at kartleggingen gir støtte til NFFs syn på hvordan særavtalen har vært praktisert.

Avinor Flysikring inviterte NFF i møtet til en gjennomgang av særavtalen med formål å revidere denne.»

(18) Tvisteforhandlinger mellom NFF og Spekter ble gjennomført 21. mai 2024. I protokollen fra forhandlingene er partenes anførsler gjengitt slik:

«NFF anførte:

Før medisinsk uskikkethet er avgjort med endelig virkning, innebærer MedUsk-avtalen at arbeidstaker skal tilbys annet meningsfylt arbeid, slik som angitt i avtalens § 2.

MedUsk-avtalen innebærer et lønnsvern i perioden frem til endelig vedtak om permanent medisinsk uskikkethet, uavhengig av om arbeidet som tilbys i medhold av § 2 krever kompetanse som operativ flygeleder eller ikke. Dersom partene mente at det var adgang til å redusere arbeidstakers lønn på et tidligere tidspunkt enn det som følger av § 3, måtte dette ha kommet klart til uttrykk i særavtalen. Det er ikke grunnlag for å tolke bruken av begrepet «stilling» i § 2 siste ledd slik at «lønn» ikke beholdes. Det gir ingen sammenheng mellom bestemmelsene om det - uten klar ordlyd - skulle være hjemmel for lønnsreduksjon i en midlertidig periode før den uttrykkelig avtalte adgangen til å redusere lønnen til 90 % i medhold av § 3.

Så lenge det foreligger et påklaget vedtak er arbeidstaker ikke «erklært endelig medisinsk uskikket», jf. vilkåret i § 3. Frem til klage er avgjort og det foreligger endelig vedtak/erklæring om permanent medisinsk uskikkethet, har avtalen blitt forstått og praktisert slik at flygelederen

mottar full lønn. Total lønn reduseres til 90% først når endelig vedtak foreligger. Dette har hele tiden vært intensjonen og formålet med disse bestemmelsene i MedUsk-avtalen. Dette bekreftes også gjennom avtalen som ble regissert, initiert og inngått av HR-sjef Solskinnsbakk med virkning til årsskiftet 2024 i saken som har gitt foranledning til denne tvisten.

Spekter anførte:

Særavtalen regulerer ikke arbeidstakers eventuelle krav på økonomisk kompensasjon i tidsrommet frem til endelig erklæring om medisinsk uskikkethet foreligger.

Av særavtalens § 3 fremgår det at det først er dersom det foreligger «endelig» vedtak og «fra det tidspunktet kjennelse (...) ble truffet» at arbeidstaker har krav på å opprettholde 90 % av total lønn. Ordlyden viser tydelig at denne bestemmelsen først gjelder etter at endelig erklæring foreligger. Særavtalen regulerer derimot ikke hvilken økonomisk kompensasjon arbeidstaker har krav på frem til en slik endelig erklæring foreligger, slik som ved en klagebehandling. Særavtalen har heller ikke blitt forstått eller praktisert på en slik måte.

Det er ikke grunnlag for å utfylle særavtalen med at arbeidstaker har et krav på å opprettholde 100 % av total lønn i perioden frem til endelig erklæring foreligger, uavhengig av hvilket arbeid arbeidstaker utfører i perioden.»

- (19) NFF tok ut stevning for Arbeidsretten 11. september 2024. Spekter og Avinor Flysikring AS innga tilsvar 18. oktober 2024. Hovedforhandling ble gjennomført 9. desember 2024. Én partsrepresentant og tre vitner avga forklaring.

(20) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**

- (21) *Norsk Flygelederforening* har i korte trekk anført:

- (22) Særavtalen om medisinsk uskikkethet § 3 skal forstås slik at den gir ansatte krav på å beholde 100 prosent lønn som operativ flygeleder frem til flygelederen er erklært endelig medisinsk uskikket.

- (23) Særavtalen § 3 har en uttømmende regulering av vilkårene for å sette en flygeleder ned i lønn. Dette kan først skje når det foreligger en endelig erklæring om medisinsk uskikkethet, det vil si når vedtaket er endelig fordi det ikke er påklaget eller det foreligger vedtak i klagesaken.

- (24) Særavtalen åpner ikke for reduksjon i lønn før dette tidspunktet. Dersom partene mente det var adgang til å redusere arbeidstakers lønn til noe lavere enn 90 prosent på et tidligere tidspunkt enn det som uttrykkelig følger av § 3 første ledd, skulle dette ha kommet klart til uttrykk i særavtalen.

- (25) Avtalens §§ 1–3 og sammenhengen mellom dem gir en enhetlig regulering av alle situasjoner hvor en operativ flygeleder blir kjent medisinsk uskikket. I slike tilfeller skal vedkommende tilbys annet meningsfylt arbeid, selv om det ikke foreligger et endelig vedtak om medisinsk uskikkethet.

- (26) Sammenhengen mellom § 2 og § 3 taler mot at arbeidsgiver har hjemmel for lønnsreduksjon i en midlertidig periode før avgjørelsen er endelig. Ved tiltredelse i stilling med lavere lønn enn stilling som flygeleder, ville dette innebære at arbeidstaker under klagebehandlingen fikk redusert lønn, før lønnsvernet etter § 3 ble gjort gjeldende fra tidspunktet et endelig vedtak forelå.
- (27) Tariffhistorikken viser at det var behov for regulering og at lønnsvern frem til endelig erklæring var sentralt. Forutsetningen for avtalen er derfor at flygelederen skal ha full lønn, før den kan reduseres til 90 prosent.
- (28) Særavtalen har blitt forstått og praktisert slik at den gir rett til full lønn frem til det foreligger et endelig vedtak i klageinstansen. Dette har vært gjort uavhengig av om flygeleder sto i stilling med krav om flygelederkompetanse, i påvente av endelig vedtak.
- (29) Spekters tolkning vil føre til en betydelig reduksjon i lønn frem til klagesaken er avgjort, og dermed påføre arbeidstaker et stort økonomisk tap hvis det klages over avgjørelsen. Denne forståelsen vil også kunne gi veldig tilfeldige utslag, avhengig av hvilke stillinger som er ledige på tidspunktet for avslag på legeattest. En slik regel vil i tillegg gi dårlig sammenheng med retten til full lønn under sykdom.
- (30) Det er nedlagt slik endret påstand:
- «Særavtalen om medisinsk uskikkethet § 3 første ledd skal forstås slik at arbeidstaker har krav på å beholde 100 prosent lønn som operativ flygeleder frem til arbeidstaker er erklært endelig medisinsk uskikket, noe som først kan foreligge etter at eventuell klage er ferdig behandlet hos Helseklage – nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.»
- (31) Arbeidsgiverforeningen Speker og Avinor Flysikring AS har i korte trekk anført:
- (32) Særavtalen om medisinsk uskikkethet regulerer ikke lønn for flygeledere før et vedtak om avslag på søknad om legeattest klasse 3 er endelig.
- (33) Ordlyden i særavtalen § 3, jf. § 2 tilsier at den ikke regulerer lønnsbetingelser for flygeledere i andre tilfeller enn der det foreligger en «endelig» avgjørelse om medisinsk uskikkethet. Vilkåret om at avslaget må være «endelig» er oppfylt dersom vedtaket blir endelig fordi det ikke påklages eller når det foreligger vedtak i en eventuell klagesak.

- (34) Lønn fastsettes på grunnlag av bestemmelsene i overenskomsten. Hvis overenskomsten ikke har bestemmelser, fastsettes lønnen administrativt. Overenskomsten for NFF regulerer ikke enhver stilling for NFFs medlemmer. Hvis flygelederen får stilling som ikke omfattes av NFFs overenskomst, må lønnsfastsettelsen bygge på lønnsbestemmelsene i andre overenskomster.
- (35) Paragraf 3 gjør ikke unntak fra de alminnelige reglene om lønnsfastsettelse før det foreligger endelig avgjørelse. Paragraf 3 er en form for sertifikattapserstatning som gjelder når det er avklart at vedkommende ikke kan gjøre tjeneste som flygeleder.
- (36) En slik forståelse har støtte i tariffhistorikken og tariffpraksis. Særavtalen tok sikte på en regulering av rettighetene ved varig medisinsk invaliditet. Eksempler fra praksis på at vedkommende har beholdt full lønn har vært tilfeller hvor avgjørelsen om uskikkethet var blitt endelig, vedkommende ble tilbudt stilling som krevde flygelederkompetanse eller vedkommende har hatt et annet grunnlag for rett til full lønn.
- (37) Det er nedlagt slik påstand:
- «De saksøkte frifinnes.»
- (38) **Arbeidsrettens merknader**
- (39) Spørsmålet er om særavtalen om medisinsk uskikkethet § 3 første ledd gir arbeidstakeren krav på å beholde 100 prosent lønn som operativ flygeleder frem til vedkommende er erklært endelig medisinsk uskikket. NFF gjør i korte trekk gjeldende at særavtalen gir rett til full lønn. Spekter anfører at retten til lønn frem til det foreligger endelig erklæring om medisinsk uskikkethet, følger av den tariffavtalen som måtte gjelde for stillingen som flygelederen er overført til.
- (40) Flygelederen i saken har etter at han ble erklært medisinsk uskikket, hatt arbeid som simulatoroperatør, som ikke krever flygelederkompetanse. Den ansatte ville som operativ flygeleder hatt en lønn på om lag 1,6 millioner

kroner. Lønn for stillingen som simulatoroperatør er om lag 600 000 kroner. Overenskomsten for NFF har ingen lønnstabell for slike stillinger. Lønn for simulatoroperatører følger av en lønnstabell inntatt i annen overenskomst. Spekter anfører at det må være denne lønnstabellen som skal gjøres gjeldende for den ansatte.

- (41) Påstandsgrunnlaget og påstanden i saken er begrenset til å avklare i hvilken utstrekning retten til full lønn følger av særavtalen.
- (42) En særavtale er i henhold til Hovedavtalen for Spekter § 15 en avtale som regulerer «lønns- og arbeidsvilkår som ikke er regulert i overenskomsten eller som overenskomsten forutsetter kan reguleres i særavtale». I den foreliggende saken er særavtalen §§ 2 og 3 av sentral betydning. Forholdet til Flygelederoverenskomsten må likevel trekkes inn så langt det er relevant for forståelsen av særavtalen.
- (43) Dersom en flygeleder blir erklært medisinsk uskikket, skal arbeidsgiver i henhold til særavtalen § 2 tilby vedkommende annet meningsfylt arbeid. Dette er en presisering av arbeidsgivers plikter i tilfeller hvor arbeidstaker ikke oppfyller de krav som gjelder for å inneha stillingen som flygeleder. Plikten inntreffer før det er endelig avklart om vedkommende er medisinsk uskikket til tjeneste som flygeleder.
- (44) Etter ordlyden regulerer særavtalen § 3 retten til lønn når flygelederen blir erklært «endelig» medisinsk uskikket. Partene er enige om at vilkåret «endelig» må forstås slik at vedtaket blir endelig fordi det ikke påklages eller når det foreligger vedtak i klagesaken.
- (45) Den foreliggende saken gjelder retten til lønn i perioden fra Luftfartstilsynet traff vedtak om avslag på legeattest klasse 3 frem til det foreligger vedtak i klagesaken. Det er først på dette tidspunktet flygelederen eventuelt vil bli erklært «endelig medisinsk uskikket». Lønn i denne perioden faller utenfor det som uttrykkelig reguleres av § 3. Det vil si at bestemmelsen etter sin ordlyd ikke løser spørsmålet om flygelederen skal ha full lønn eller lønn som simulatoroperatør i denne perioden. Spørsmålet er om bakgrunnen og

forutsetningene for særavtalen innebærer at den likevel gir rett til full lønn i denne perioden.

- (46) Krav om presisering av flygelederens rettigheter og arbeidsgivers plikter i tilfeller hvor flygelederen blir erklært medisinsk uskikket, ble første gang fremmet på 1970-tallet. På dette tidspunktet var Luftfartsverket arbeidsgiver for flygelederne, og flygelederes ansettelsesforhold var regulert av tjenestemannsloven. Praksis skal ha vært at flygeledere som ble kjent medisinsk uskikket ble avskjediget fordi vedkommende «ikke lenger har de nødvendige eller gyldige foreskrevne betingelser for at sitte med stillingen», jf. lov 15. februar 1918 nr. 1 om offentlige tjenestemænd § 22 første ledd bokstav a. Flygelederens rettsstilling skal ha kommet på spissen etter at en fornyelse av et begrenset sertifikat ble omgjort til avslag etter begjæring fra arbeidsgiver, noe som ledet til avskjedssak, jf. Julsrud, Alt under kontroll. Historien om Norsk Flygelederforening (2013) side 54 flg. som på side 55 beskriver arbeidet med å styrke flygeledernes rettigheter slik:

«I rundene som fulgte argumenterte foreningen med at flygeledere – sammen med flygerne i Forsvaret – var de eneste statsansatte som var underlagt slike årlige legeprøver, og at flygerne for lengst hadde fått gjennomslag for omplassering i stillinger så nær opp til den opprinnelige jobben som mulig. ...

NFF/EL tok den konkrete oppsigelsessaken gjennom alle ankeinstanser. ... Fra departementshold ble det ganske raskt åpnet for forhandlinger med sikte på særordninger ved varig medisinsk uskikket. ...

Ankesaken for den friskmeldte hjertepasienten resulterte i et engasjement som flygelederassistent med flygelederlønn og ditto lønnsutvikling. Dermed var det dannet presedens for individuell behandling i slike saker.»

- (47) Den første særavtalen for flygeledere som blir erklært medisinsk uskikket, ble inngått 13. oktober 1983. Avtalen innførte i del 1 generelle bestemmelser om plikt for arbeidsgiver til å tilby annet arbeid, og del 2 presiserte innholdet i retten til lønn etter at vedkommende ble erklært endelig medisinsk uskikket. Særavtalen del 2 punkt 1.) og 2.) hadde slik bestemmelse:

«1.) Arbeidstakere som blir erklært endelig medisinsk uskikket, men som etter pkt. 1 foran fortsetter i skifttjeneste skal oppebære full lønn inkludert faste og variable tillegg.

2.) Arbeidstakere som på grunn av sin helbredstilstand må gå over i arbeide på dagtid skal de første 2 årene ha stillings-/tittelens regulativlønn pluss faste tillegg og et beløp tilsvarende de variable tillegg.»

- (48) Historikken gir ikke grunnlag for si at partene har hatt generelle eller spesielle forutsetninger om retten til lønn før vilkårene i § 3 er oppfylt. Formålet med

særavtalen var å presisere plikten til å tilby annet passende arbeid og retten til lønn etter at det er endelig avklart at flygelederen er medisinsk uskikket.

- (49) Parts- og vitneforklaringer om hvordan særavtalen har blitt praktisert gir liten veiledning. Partene er ikke kjent med tidligere tilfeller hvor vedtak om medisinsk uskikkethet har vært påklaget eller at man har hatt tilsvarende lange perioder frem til det foreligger en endelig erklæring. Det er også ekstraordinært at behandlingen av klagesaken har tatt svært lang tid.
- (50) Avinors begrunnelse for at flygeleder i en situasjon som i saken her kan settes ned i lønn har blitt utdypet under behandlingen av saken. Da kontrakten skulle forlenges, ble det anført at det var en feil at det skulle betales 100 prosent lønn. I e-posten 30. november 2023 fra arbeidsgiver, vises det til at lønnen skulle vært 90 prosent av lønn som operativ flygeleder, og det ble vist til særavtalen § 3. Advokat og forhandler i Avinor, Cathrine Cruse Hennig, har forklart at hun informerte HR om at særavtalen ikke regulerte lønn i overgangsperioden. Hun forklarte også at «feil» nok ikke var det rette ordet å bruke om den første avtalen, men at man i det tilbudet som ble gitt kan ha tenkt på en analogi til bestemmelsene i særavtalene med NTL og Delta, som har bestemmelser om nedtrapping av lønn for ansatte som overføres til dagtidsarbeid.
- (51) Parts- og vitneforklaringene har redegjort for tilfeller hvor ansatte uten medisinsk godkjenning har mottatt full lønn selv om de har hatt arbeidsoppgaver som ikke krever flygelederkompetanse. Forklaringene viser at dette er tilfeller hvor andre bestemmelser kan ha vært anvendelige og gitt rett til full lønn. Slike andre grunnlag for rett til full lønn kan ha vært at vedkommende hadde rett til sykelønn eller på grunnlag av administrative bestemmelser for tilfeller hvor flygelederen også ble fratatt sikkerhetsklarering. Arbeidsretten har videre merket seg at det også er tilfeller der arbeidstakere har mottatt full lønn selv om stillingen bare har hatt innslag av arbeidsoppgaver som krever flygelederkompetanse. Hennig har forklart at det alternative arbeidet for flygeledere gjerne består av en rekke ulike oppgaver, og at denne tilpasningen gjøres på enheten. Vedkommende kan da ha full lønn som flygeleder, selv om omfanget av arbeidsoppgaver som krever flygelederkompetanse er begrenset. Dette er etter rettens syn et moment som

kan kaste lys over forståelsen av lønnsbestemmelsene i overenskomsten, men tilsier ikke en annen tolkning av særavtalen.

- (52) Overenskomsten § 1.1 bestemmer at den gjelder for «NFFs medlemmer som er hel- eller deltidsansatt i stillinger i Avinor Flysikring AS der det er krav om flygelederkompetanse». I henhold til § 1.2 gjelder overenskomsten «også NFFs medlemmer i administrative stillinger der det ikke er krav til flygelederkompetanse».
- (53) Overenskomsten har lønnstabell for stillingene som krever flygelederkompetanse og avlønnes etter § 2.1, mens avlønning for NFFs medlemmer i administrative stillinger skal bygge på individuell avlønning etter § 2.2. Bakgrunnen for og virkeområdet for regelen om individuell avlønning er i liten grad belyst i saken, som er en naturlig følge av at tvisten gjelder rekkevidden av særavtalen. Bestemmelsen åpner likevel for at det kan gjøres individuelle vurderinger. Inntrykket retten har fått gjennom de eksempler som er blitt belyst, er at det foretas slike individuelle vurderinger, og at det uansett ikke kreves særlig mange arbeidsoppgaver med krav til flygelederkompetanse før vedkommende får lønn etter overenskomsten § 2.1.
- (54) Slik retten ser det tilsier denne sammenhengen mellom særavtalen og overenskomstens lønnsbestemmelser at særavtalen ikke regulerer retten til lønn i perioden frem til vedkommende er erklært endelig medisinsk uskikket. Det vil si at særavtalen på den ene siden ikke gir grunnlag for å sette vedkommende ned i lønn før vilkårene i § 3 er oppfylt. På den andre siden gir den heller ikke vedkommende krav på å beholde full lønn før vilkårene i § 3 er oppfylt. Adgangen til å endre lønn som følge av nye arbeidsoppgaver, må da vurderes innenfor rammen av overenskomstens bestemmelser. Ved tolkningen og anvendelsen av overenskomstens bestemmelser, vil det ha betydning at særavtalen gir plikt til å finne annet meningsfullt arbeid til flygelederen før vedkommende blir erklært endelig medisinsk uskikket, og at vedkommende etter utløpet av mellomperioden vil ha rett til 90 prosent lønn. Dette innebærer at overenskomsten ikke uten videre gir adgang til å overføre den ansatte til andre lønnsbestemmelser med lavere lønnsnivå enn det som følger av overenskomsten, og iallfall ikke i et slikt omfang som de saksøkte

mener overenskomsten i prinsippet åpner for. Det ligger imidlertid utenfor rammen av denne saken å gå nærmere inn på dette.

- (55) På bakgrunn av merknadene foran må det legges til grunn at særavtalen § 3 ikke gir rett til full lønn i perioden frem til flygelederen er erklært endelig medisinsk uskikket. Hvorvidt overenskomsten i perioden fra Luftfartstilsynet treffer vedtak om avslag på legeattest klasse 3 frem til det foreligger endelig vedtak om medisinsk uskikkethet, åpner for 90 prosent lønn i tilfeller hvor en flygeleder kun har arbeidsoppgaver som ikke krever flygelederkompetanse, ligger utenfor det som står til avgjørelse nå.
- (56) På denne bakgrunn må de saksøkte frifinnes.
- (57) Dommen er enstemmig.

Slutning

De saksøkte frifinnes.